

ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์

The Criminal Liability of Artificial Intelligence

เหมื่อน สุขมาตย์¹
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
19 ถนนพระอาทิตย์ แขวงพระบรมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: ms_union1@hotmail.com

Muan Sukamart²
Office of the Council of State
19 Phra Atit Road, Phra Nakhon, Bangkok 10200, Thailand
Email: ms_union1@hotmail.com

Received: September 30, 2019; Revised: November 11, 2019; Accepted: November 15, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ควรมีความรับผิดทางอาญาหรือไม่ หากสมควรมีความรับผิดทางอาญา ควรกำหนดความรับผิดทางอาญาอย่างไร และผู้ใดบ้างที่ต้องเป็นผู้รับผิด

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ปัญญาประดิษฐ์จะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในสังคมมนุษย์ เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามาอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการแพทย์ ด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังนั้นการอยู่ร่วมกับปัญญาประดิษฐ์จึงมีความสำคัญ แต่การอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น การทำร้ายร่างกาย การขโมยข้อมูล เป็นต้น ในภายต่อไปมนุษย์จะตระหนักได้ว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถก่ออันตราย (Harm) แก่มนุษย์ได้ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ด้วย เช่น โปรแกรมเมอร์ หรือผู้ใช้งานอาจมีส่วนในการก่ออันตราย (Harm) ด้วยเหตุนี้ จึงควรกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเป็นการวางรากฐานการป้องกันไม่ให้อปัญญาประดิษฐ์ก่ออันตราย (Harm) แก่มนุษย์ และยอมทำให้มนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์นั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ความรับผิด; ความรับผิดทางอาญา; ปัญญาประดิษฐ์

¹ เจ้าหน้าที่โครงการกองกฎหมายไทย.

² Project Officer of Thai Legal Division.

Abstract

This article is aimed to examine whether the criminal liability should be imposed on Artificial Intelligence or AI. If it does, how should it be imposed ? and who is responsible person ?

According to this study, it appears that currently and in the near future, Artificial Intelligence (AI) will play a more crucial role in human society since AI will facilitate human lives in many ways, for example, medicine, industry, etc. Living with AI will become important but it can also lead to conflicts, for example, assault, data hacking, etc. Humans will be aware that Artificial Intelligence (AI) including those related to it, such as programmers or users can cause harm to human beings. Thus, the criminal liability should be imposed on Artificial Intelligence (AI) in order to build a foundation for human protection from harm caused by Artificial Intelligence (AI) and a capability to live together in the future.

Keywords: Liability; Criminal Liability; Artificial Intelligence

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นพลวัต ผลผลิตจากเทคโนโลยีดังกล่าวก่อให้เกิดหุ่นยนต์และคอมพิวเตอร์ที่มีความสามารถทั้งด้านกายภาพและการประมวลผลอันเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ และในอนาคตอันใกล้จะถึงทั้งหุ่นยนต์และคอมพิวเตอร์อาจเข้ามาแทนที่มนุษย์และกิจกรรมของมนุษย์มากขึ้น³ โดยเฉพาะการทำงานที่ต้องการความสะอาด ความรวดเร็ว และความแม่นยำ トラบโดที่มนุษย์ยังคงใช้งานคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ คอมพิวเตอร์ก็ไม่แตกต่างจากเครื่องมืออื่น ๆ เช่น รถยนต์ นาฬิกา หรือมีด แต่อย่างไรก็ตาม แม้คอมพิวเตอร์มีความซับซ้อน แต่คอมพิวเตอร์ยังคงต้องพึ่งพามนุษย์ในการทำงานเสมอ และโดยปกติแล้วมนุษย์มักจะใช้คอมพิวเตอร์ในการคิดและประมวลผลแทนตนเอง แต่หากพิจารณาให้คอมพิวเตอร์มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นมากกว่าปกติ โดยซับซ้อนไปจนถึงสามารถคิดเองได้ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นว่าเมื่อคอมพิวเตอร์วิวัฒนาการจากเครื่องจักรที่ถูกสั่งให้คิด กลายมาเป็นเครื่องจักรที่สามารถคิดได้ด้วยตนเอง (Thinking Machine) เครื่องจักรที่มีความคิดและสามารถคิดเองได้ เรียกกันว่า ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)

2. ความหมายและลักษณะของปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) คือ ความสามารถของเครื่องจักรที่เลียนแบบพฤติกรรม ความฉลาดหรือปัญญาจากมนุษย์ โดยการจำลองพฤติกรรมของมนุษย์ผนวกกับกระบวนการประมวลผลความรู้ ความเข้าใจของคอมพิวเตอร์ มนุษย์เริ่มวิจัยปัญญาประดิษฐ์ ในปี ค.ศ. 1940 และต้นปี ค.ศ. 1950⁴ หลังจากนั้น

³ Isabelle Boucq, "Robots for Business," last modified 2019, accessed October 7, 2019, <http://www.Atelier-us.com/emerging-technologies/article/robots-for-business/>

⁴ Padhy N.P., *Artificial Intelligence and Intelligent Systems* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 3.

ปัญญาประดิษฐ์ก็เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ โดยอยู่ในฐานะเครื่องมือ⁵ แต่อย่างไรก็ตาม เครื่องมือชนิดนี้สามารถคิดเองได้อย่างซับซ้อนและมีประสิทธิภาพกว่าเครื่องมืออื่นใดในโลกที่มนุษย์สร้างขึ้นมา

ปัญญาประดิษฐ์เป็นหน่วยปัญญาชนิดหนึ่ง ซึ่งหน่วยปัญญาต้องมีคุณลักษณะ 5 ประการ ดังนี้ ประการแรก คือ การติดต่อสื่อสาร (Communication) ปัญญาประดิษฐ์สามารถสื่อสารกับหน่วยปัญญาอื่นได้ กล่าวคือปัญญาประดิษฐ์สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ประการที่สอง ความรู้ภายใน (Internal Knowledge) ความรู้ภายในคือความรู้เกี่ยวกับตัวเอง หน่วยปัญญามักจะถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความรู้ภายใน ประการที่สาม คือ ความรู้ภายนอก (External Knowledge) หน่วยปัญญาถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความรู้ภายนอกกล่าวคือ รู้เกี่ยวกับโลก และสามารถใช้ข้อมูลที่รับรู้ได้ ประการที่สี่ คือ เป้าหมายที่ขับเคลื่อนด้วยพฤติกรรม (Goal-driven Behavior) หน่วยปัญญาคาดว่าจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้ ประการสุดท้าย คือ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หน่วยปัญญาถูกคาดว่าจะมีความคิดสร้างสรรค์ระดับหนึ่ง ความคิดสร้างสรรค์ในที่นี้หมายความว่า ความสามารถที่ใช้การกระทำที่มีทางเลือก เมื่อปรากฏว่าการกระทำเดิมล้มเหลว⁶

ปัญญาประดิษฐ์มีความหลากหลายในการปรับใช้⁷ ปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นหุ่นยนต์สามารถถูกออกแบบให้เลียนแบบความสามารถทางกายภาพของมนุษย์ได้⁸ ยิ่งกว่านั้น หุ่นยนต์มีศักยภาพที่เร็วกว่าและแข็งแกร่งกว่ามนุษย์ และความสามารถนี้อาจถูกพัฒนาให้ดีขึ้นได้ในอนาคต ซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ที่ติดตั้งอยู่ในหุ่นยนต์ยังช่วยในการคำนวณสิ่งที่ซับซ้อนได้ ไม่ว่าจะในด้านปริมาณ จำนวน หรือความเร็ว ก็สามารถทำได้มากกว่ามนุษย์ และยิ่งกว่านั้นสามารถคิดได้เร็วกว่ามนุษย์⁹ นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการเรียนรู้ การรับรู้จากประสบการณ์ และนำไปพัฒนาการเรียนรู้ของตัวปัญญาประดิษฐ์เองได้¹⁰

การเกิดขึ้นของปัญญาประดิษฐ์จึงมีทั้งข้อดีในการจัดสรรปันส่วนในผลประโยชน์ที่ได้ และข้อเสียของปัญญาประดิษฐ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัญญาประดิษฐ์มีอันตรายต่อมนุษย์หรือไม่

ในปี ค.ศ. 1981 ลูกจ้างญี่ปุ่นอายุ 37 ปี ของโรงงานผลิตรถจักรยานยนต์แห่งหนึ่งถูกฆ่าโดยปัญญาประดิษฐ์ซึ่งทำงานอยู่ใกล้ ๆ กัน เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ได้วิเคราะห์ผิดพลาดว่า ลูกจ้างเป็นภัยคุกคามต่อภารกิจของปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้นปัญญาประดิษฐ์จึงประมวลผลวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการกำจัดภัยคุกคามต่อภารกิจ โดยการใช้แขนไฮดรอลิกที่ทรงพลังผลักลูกจ้างคนนั้นตกลงไปในเครื่องจักรที่อยู่ติดกัน ทำให้ลูกจ้างตายในทันที หลังจากกระทำการแล้วปัญญาประดิษฐ์ก็กลับมาทำหน้าที่ของมันเองตามปกติ¹¹

⁵ Chris Capps, “Thinking” Supercomputer Now Conscious as a Cat,” last modified 2010, accessed October 12, 2019, http://www.unexplainable.net/artman/publish/article_14423.shtml/

⁶ Roger C. Schank, “What Is AI, Anyway?,” *AI Mag* (Winter 1987): 59.

⁷ Padhy N. P., *Artificial Intelligence and Intelligent Systems*, p.v.

⁸ *Ibid.*, 7-8.

⁹ *Ibid.*, p.v.

¹⁰ Yueh-Hsuan Weng, Chien-Hsun Chen and Chuen-Tsai Sun, “Toward the Human-Robot Co-existence Society: On Safty Intelligence for Next Generatioan Robots,” *International Journal of Social Robotics*, no. 1 (2009): 273.

¹¹ *Ibid.*

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถกระทำอันตรายต่อมนุษย์ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นควรกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่ปัญญาประดิษฐ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมและการกระทำเช่นเดียวกับมนุษย์

3. ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์

ตามแนวคิดของ จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill) ซึ่งได้เขียนไว้ในหนังสือ ออน ลิเบอร์ตี้ (On Liberty) หรือความเรียงเรื่องเสรีภาพ โดยมิลล์ยึดหลักการว่า อิสรเสรีภาพของบุคคลย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด โดยไม่ได้คำนึงถึงศีลธรรมของบุคคล หากการกระทำใดไม่ได้ก่อให้เกิดอันตราย (Harm) ต่อผู้อื่น แม้จะเป็นการก่ออันตราย (Harm) แก่ตนเอง รัฐก็ไม่ควรกำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดในการกระทำของตน เงื่อนไขที่รัฐเข้าไปกำหนดความผิดได้ คือ การกระทำนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นเท่านั้น¹² ดังนั้นเมื่อปัญญาประดิษฐ์เป็นอันตรายต่อมนุษย์ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดความรับผิดทางอาญาเพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมและการกระทำของปัญญาประดิษฐ์

ประเด็นพื้นฐานของกฎหมายอาญา คือ ความรับผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็มนุษย์หรือนิติบุคคล ต้องมีความรับผิดในสิ่งที่ตนได้กระทำนั้น การกำหนดความรับผิดทางอาญาประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ประการแรก องค์ประกอบภายนอกหรือองค์ประกอบส่วนข้อเท็จจริง เช่น การกระทำผิดทางอาญา (Actus Reus) ประการที่สอง คือ องค์ประกอบภายใน หรือองค์ประกอบส่วนจิตใจ เช่น การรับรู้หรือเจตนาทั่วไป (Mens Rea)¹³

การมีอยู่ขององค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea) ในความรับผิดเฉพาะก็เพียงพอแล้วที่จะกำหนดความรับผิด ดังนั้นความรับผิดทางอาญาเกิดขึ้นได้เมื่อทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในเกิดขึ้นสมบูรณ์ (Actus Reus และ Mens Rea) ประเด็นที่เกี่ยวข้องที่เราต้องพิจารณาต่อไป คือ ปัญญาประดิษฐ์ มีความรับผิดทางอาญาในกรณีใดบ้าง ในกรณีนี้ได้มีการพิจารณารูปแบบความรับผิดทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการกระทำผิดผ่านความรับผิดอื่น รูปแบบความรับผิดตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้ และรูปแบบความรับผิดโดยตรง¹⁴

3.1 รูปแบบการกระทำผิดผ่านความรับผิดอื่น

รูปแบบแรกไม่ได้พิจารณาให้ปัญญาประดิษฐ์มีลักษณะเหมือนมนุษย์ แต่พิจารณาให้ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ไม่มีความรับผิดทางอาญา (Innocent Agent) เพราะเป็นเครื่องมือของผู้กระทำความผิดโดยอ้อม¹⁵ เหตุที่กำหนดเช่นนี้ เนื่องจากในมุมมองทางกฎหมาย เครื่องจักรไม่สามารถกลายเป็นมนุษย์ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้คือ ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ซึ่งในอนาคตสามารถพัฒนาและมีความสลับซับซ้อนเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบัน ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ยังไม่มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะ

¹² John Stuart Mill, *On Liberty* (New York: Springer-Verlag Berlin Helder, 1859), 16.

¹³ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 7th ed. (Minnesota: West Academic, 2007), 126.

¹⁴ *Ibid.*, 174.

¹⁵ Lawrence B. Solum, "Legal Personhood for Artificial Intelligences," *North Carolina Law Review* 70, no. 4 (1992): 1231.

ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดได้¹⁶ หากเปรียบเทียบกับมนุษย์แล้ว ก็คงเปรียบเทียบกับเด็ก¹⁷ คนไร้ความสามารถ¹⁸ หรือผู้ที่ขาดภาวะทางอาญาภายในจิตใจ¹⁹

ตามกฎหมายแล้ว เมื่อมีการกระทำความผิดโดยผ่านทางผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) การกระทำนั้นผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) ไม่มีความผิด เพราะการกระทำนั้นเป็นการกระทำของผู้กระทำที่แท้จริง ส่วนผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent) เป็นเพียงเครื่องมือในการกระทำความผิดเท่านั้น แม้ว่าจะเป็นเครื่องมือที่มีความซับซ้อน ในขณะที่คู่ความหรือคู่กรณีจะฟ้องปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้กระทำความผิด และให้รับผิดชอบในฐานะผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent)²⁰

ผู้กระทำความผิดโดยอ้อมในกรณีนี้ คือ โปรแกรมเมอร์ของซอฟต์แวร์ที่ติดตั้งให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ และผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ โดยโปรแกรมเมอร์อาจออกแบบซอฟต์แวร์เพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิด เช่น โปรแกรมเมอร์ออกแบบซอฟต์แวร์เพื่อให้หุ่นยนต์ทำงาน ซึ่งหุ่นยนต์ถูกวางไว้ในโรงงานอย่างจงใจ โดยซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ถูกออกแบบให้มีหน้าที่จุดไฟในโรงงานตอนกลางคืนเมื่อคนไม่อยู่แล้ว ต่อมาหุ่นยนต์ได้กระทำการลอบวางเพลิง กรณีดังกล่าวโปรแกรมเมอร์ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำการลอบวางเพลิง²¹

สำหรับผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ แม้ผู้ใช้ไม่ได้เป็นคนเขียนซอฟต์แวร์ปัญญาประดิษฐ์ แต่ผู้ใช้งานก็เป็นคนใช้งานปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวผู้ใช้เอง เช่น ผู้ใช้ซื้อหุ่นยนต์รับใช้ ซึ่งถูกออกแบบให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้านาย หุ่นยนต์ระบุผู้ใช้งานว่าเป็นเจ้านาย เจ้านายออกคำสั่งให้หุ่นยนต์ทำร้ายผู้รุกรานใด ๆ ของบ้านก็ได้ หุ่นยนต์ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด การกระทำเช่นนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการที่ออกคำสั่งสุนัขของตนให้ทำร้ายผู้บุกรุก²²

ทั้งสองเหตุการณ์ การกระทำมาจากปัญญาประดิษฐ์ โปรแกรมเมอร์และผู้ใช้งานไม่ได้แสดงออกซึ่งการกระทำใด ๆ ที่สอดคล้องกับค่านิยมของความผิด ดังนั้นโปรแกรมเมอร์และผู้ใช้งานจึงไม่ได้ทำตามองค์ประกอบภายนอกของการกระทำความผิด²³ รูปแบบความรับผิดชอบจากการกระทำโดยอ้อมพิจารณาถึงการกระทำที่กระทำลงโดยปัญญาประดิษฐ์เสมือนว่าเป็นการกระทำของโปรแกรมเมอร์หรือการกระทำของผู้ใช้งานเอง ในพื้นฐานความรับผิดชอบรูปแบบนี้เป็นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เสมือนหนึ่งเป็นเครื่องมืออันเป็นผู้ไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา (Innocent Agent)²⁴ โดยไม่มีคุณลักษณะทางจิตใจ (Mens Rea) ที่ต้องคำนึงในการพิจารณาการกระทำ

¹⁶ Gabriel Hallevy, "The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control," *Akon Law Journal* (March 2016): 179.

¹⁷ *Maxey v. United States*, 30 App. D.C. 63 (App. D.C. 1907).

¹⁸ *Johnson v. State*, 142 Ala. 70 (1904).

¹⁹ *United States v. Bryan*, 483 F.2d 88, 3d Cir. (1973).

²⁰ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 179.

²¹ *Ibid.*, 180.

²² *Ibid.*

²³ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

²⁴ Lawrence B. Solum, *Legal Personhood for Artificial Intelligences*, 1237.

ของปัญญาประดิษฐ์²⁵ เพราะปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงเครื่องมือของการกระทำความคิดของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานเท่านั้น ข้อกำหนดอันเป็นองค์ประกอบภายในของความคิดเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในจิตใจของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งาน ตามตัวอย่างเดิม โปรแกรมเมอร์มีเจตนาทางอาญาเมื่อเขาได้โปรแกรมให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำการลอบวางเพลิง และผู้ใช้งานมีเจตนาทางอาญาเมื่อผู้ใช้งานได้สั่งให้ปัญญาประดิษฐ์ทำร้ายผู้อื่น โปรแกรมเมอร์และผู้ใช้งานก็ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด²⁶

รูปแบบความรับผิดนี้ ไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะทางด้านจิตใจของปัญญาประดิษฐ์ เพราะปัญญาประดิษฐ์ไม่ต่างจากเครื่องมืออื่น ๆ เช่น ไซควงหรือสัตว์ เปรียบเทียบได้กับการที่ขโมยใช้ไซควงเป็นเครื่องมือเปิดหน้าต่างเพื่อเข้าไปลักทรัพย์ภายในบ้าน ไซควงไม่ได้มีความรับผิดทางอาญา การไซเพื่อเปิดหน้าต่างของไซควงเป็นการกระทำของขโมย เช่นเดียวกับการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ การใช้สุนัขทำร้ายผู้อื่นซึ่งได้รับคำสั่งจากเจ้านาย ซึ่งถือว่าเป็นการที่เจ้านายเป็นผู้ทำร้ายเอง²⁷

รูปแบบนี้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ 2 ประเภท คือ สถานการณ์แรก การใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่อาจมีความสามารถขั้นสูง แต่โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้ใช้ให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิดโดยปราศจากการใช้ความสามารถขั้นสูงของปัญญาประดิษฐ์เอง สถานการณ์ที่สอง โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้ใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ที่เก่ามาก ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ขาดความสามารถขั้นสูงของปัญญาประดิษฐ์สมัยใหม่ จะเห็นได้ว่าทั้งสองสถานการณ์นั้น ปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงเครื่องมือที่ไม่มีความสามารถขั้นสูง กล่าวคือ ไม่สามารถริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง

อย่างไรก็ตาม รูปแบบความรับผิดจากการกระทำโดยอ้อมไม่มีความเหมาะสมในกรณีที่ปัญญาประดิษฐ์ตัดสินใจที่จะกระทำความผิดจากประสบการณ์และความรู้ที่ปัญญาประดิษฐ์นั้น ๆ สะสมไว้เอง และไม่มี ความเหมาะสมในกรณีที่ซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ถูกออกแบบมาให้กระทำความผิดใด ๆ เป็นการ เฉพาะ แต่การกระทำความผิดนั้นเกิดจากการคิดของตัวปัญญาประดิษฐ์เอง และไม่มี ความเหมาะสมในกรณีที่ปัญญาประดิษฐ์มีหน้าที่เฉพาะไม่ได้เป็นผู้ไม่มีความรับผิดทางอาญา (Innocent Agent) แต่เป็นผู้กระทำที่มีเจตนา ซึ่งมีระดับเจตนาที่แตกต่างจากผู้ใช้ (Semi-innocent Agent)²⁸

3.2 รูปแบบความรับผิดตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้

รูปแบบนี้ ซึ่งสันนิษฐานว่า การมีส่วนร่วมของโปรแกรมเมอร์หรือของผู้ใช้งานในการทำงานของปัญญาประดิษฐ์โดยไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดผ่านปัญญาประดิษฐ์ หรือใช้ปัญญาประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือ เช่น ในระหว่างการปฏิบัติงานประจำวันปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำความผิด โดยโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานไม่ได้

²⁵ George R. Cross and Cary G. Debessonet, "An Artificial Intelligence Application in the Lae: CCLIPS, A Computer Program that Processes Legal Information," *Berkeley Technology Law Journal*, no. 1 (1986): 329.

²⁶ Garbriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 180.

²⁷ *Ibid.*, 180-181.

²⁸ Nicola Lacey and Celia Wells, *Reconstructing Criminal Law - Critical Perspectives on Crime and the Criminal Process* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1998), 53.

วางแผนในการกระทำความผิด ไม่ได้มีส่วนร่วมอันเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำความผิดนั้น ๆ และไม่รับรู้ถึงการกระทำความผิดจนกระทั่งการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว²⁹

ตัวอย่างของกรณีดังกล่าว คือ หุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์หรือซอฟต์แวร์ปัญญาประดิษฐ์ซึ่งถูกออกแบบให้ทำหน้าที่เป็นนักบินอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวถูกตั้งระบบมาเพื่อปกป้องภารกิจการบิน ในระหว่างที่กำลังบินอยู่นั้น นักบินที่เป็นมนุษย์ได้เปิดใช้งานนักบินอัตโนมัติซึ่งเป็นปัญญาประดิษฐ์ โดยปัญญาประดิษฐ์ถูกตั้งค่าตั้งต้นของการบิน เมื่อเกิดเหตุการณ์พายุที่กำลังใกล้เข้ามา นักบินมนุษย์พยายามยกเลิกภารกิจการบินแล้วกลับไปที่ฐานปล่อยเครื่องบินตามเดิม แต่ปัญญาประดิษฐ์คิดว่า การกระทำของนักบินมนุษย์เป็นภัยคุกคามต่อภารกิจการบินของตนปัญญาประดิษฐ์จึงดำเนินการกำจัดภัยคุกคามดังกล่าวโดยการตัดอากาศหายใจของนักบินมนุษย์ออกและเปิดให้แก้อื่นนักบินมนุษย์ดึงออกจากตัวเครื่องบิน ผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นคือ นักบินที่เป็นมนุษย์ถูกฆ่าตายด้วยฝีมือของปัญญาประดิษฐ์³⁰ เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้อย่างแท้จริงว่า โปรแกรมเมอร์ไม่ได้ต้องการที่จะฆ่านักบินให้ตาย แต่เป็นผลจากการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ถูกตั้งระบบเอาไว้

รูปแบบความรับผิดนี้ อาจตอบสนองทางกฎหมายได้ดีกว่ารูปแบบการกระทำความผิดผ่านความรับผิดอื่น ๆ เพราะรูปแบบนี้พิจารณาถึงความสามารถของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานด้วยว่าบุคคลดังกล่าวสามารถคาดการณ์ความเป็นไปได้ในการกระทำความผิดที่อาจจะเกิดขึ้นได้หรือไม่³¹

รูปแบบที่สองนี้ บุคคลจะถูกถือว่ามีความรับผิดก็ต่อเมื่อความผิดนั้นเป็นผลที่ตามมาและมีความเป็นไปได้ที่ผลของการกระทำนั้นจะเกิดขึ้น รูปแบบความรับผิดตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้ถูกใช้ในการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อผู้สมรู้ร่วมคิดในกรณีที่คนหนึ่งกระทำความผิดโดยไม่ได้วางแผนไว้กับคนอื่น ๆ และไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการสมรู้ร่วมคิด³²

ความประมาท คือ การละเลยความตระหนักหรือการรับรู้การกระทำ บุคคลผู้กระทำโดยประมาทจึงเป็นผู้ละเลยการรับรู้ แต่ไม่ได้ต้องการก่อให้เกิดการกระทำ³³ การกระทำโดยประมาทของความรับผิดที่มีผลเป็นไปได้ตามธรรมชาติ คือ การกระทำที่ผู้กระทำไม่มีความรู้เกี่ยวกับความผิด แต่บุคคลนั้นควรจะต้องรู้เกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้นนั้นได้ เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติของการกระทำของบุคคลนั้น³⁴ สามารถนำมาพิจารณากรณีโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานปัญญาประดิษฐ์ซึ่งอาจไม่รู้เรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง แต่โดยทั่วไปควรมีการคาดการณ์ถึงการกระทำความผิดได้และมีหน้าที่ป้องกันไม่ให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิด³⁵ ทั้งนี้สามารถแบ่งพิจารณาออกได้เป็น 2 กรณี คือ

²⁹ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 180-181.

³⁰ *Ibid.*, 182.

³¹ *Ibid.*

³² William M. Clark and William L. Marshall, *Law of Crimes* (Callaghan: N.P., 1967), 1-2.

³³ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 980-981.

³⁴ Robert P. Fine and Gary M. Cohen, *Is Criminal Negligence a Defensible Basis for Criminal Liability?* (n.p.: N.P., 1966), 749.

³⁵ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 184.

กรณีแรก พิจารณาจากการกระทำโดยประมาทของโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานขณะที่กำลังโปรแกรมหรือกำลังส่งงานปัญญาประดิษฐ์ โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะก่อให้เกิดการกระทำผิดของปัญญาประดิษฐ์³⁶ มีลักษณะเป็นความประมาทบริสุทธิ์ ทำให้โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานมีความรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาท ในความผิดที่กำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาท เช่นเดียวกับตัวอย่างข้างต้นที่โปรแกรมเมอร์ของนักบินอัตโนมัติได้โปรแกรมระบบคอมพิวเตอร์อย่างประมาท เพื่อปกป้องภารกิจของตนอย่างไม่มีข้อบกพร่อง ทำให้เกิดการเสียชีวิตของมนุษย์ขึ้น โปรแกรมเมอร์จึงมีความรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำโดยประมาทของตนในการให้นักบินมนุษย์โดยปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้นถ้ามีการกำหนดให้การฆ่าคนตายโดยประมาทของปัญญาประดิษฐ์เป็นความผิดแล้ว ความผิดดังกล่าวจะเป็นความผิดที่ร้ายแรงที่สุดที่โปรแกรมเมอร์จะต้องรับผิดชอบในรูปแบบความรับผิดนี้³⁷ แต่ความรับผิดทางอาญาโดยประมาทเพียงอย่างเดียวจึงยังไม่เพียงพอในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกว่าความคาดหมายได้³⁸

กรณีที่สอง พิจารณาจากแนวคิดเกี่ยวกับการสมคบคิด เมื่อโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้โปรแกรมหรือออกคำสั่งงานปัญญาประดิษฐ์โดยเจตนาให้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านทางปัญญาประดิษฐ์ แต่ปัญญาประดิษฐ์เพียงเบนเจตนาที่ตั้งไว้และได้กระทำความผิดอื่นนอกเหนือจากเจตนาที่ตั้งใจไว้ก่อนหน้านั้น³⁹ มีการนำแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดในการสมคบคิดกัน มาปรับใช้กับความรับผิดอื่น ๆ รวมถึงกรณีนี้ด้วย เช่น โปรแกรมเมอร์ได้สร้างโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อกระทำการปล้นธนาคาร แต่โปรแกรมเมอร์ไม่ได้สร้างโปรแกรมให้ปัญญาประดิษฐ์กระทำการฆ่าผู้ใด หากกระทำการปล้น ปัญญาประดิษฐ์ได้ลงมือฆ่าผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งกระทำการขัดขวางการปล้น โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานยังต้องมีความผิดจากการกระทำนั้น ๆ ที่ปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำลงไปด้วย เสมือนหนึ่งตนได้กระทำโดยเจตนา⁴⁰

3.3 รูปแบบความรับผิดโดยตรง: ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้กระทำความผิด

ตัวปัญญาประดิษฐ์เองสามารถมีความรับผิดทางอาญาต่อความผิดที่กระทำขึ้นโดยตรง โดยไม่ได้สันนิษฐานว่าการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ต้องขึ้นอยู่กับโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งาน การกระทำใดประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งภายนอก (Actus Reus) และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea) ก็จะมี ความรับผิดทางอาญา⁴¹ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์ คือ ปัญญาประดิษฐ์สามารถกระทำครบข้อกำหนดความรับผิดทางอาญาได้หรือไม่อย่างไร

กระบวนการแก้ปัญหของปัญญาประดิษฐ์มีหลายลักษณะและหลายคุณสมบัติที่เกินกว่ามนุษย์ทั่วไป แต่ลักษณะหรือคุณสมบัติเหล่านั้นจะไม่ถูกกำหนดเป็นความรับผิดทางอาญา เมื่อมนุษย์หรือนิติบุคคล

³⁶ Ibid.

³⁷ Joshua Dressler, Cases and Materials on Criminal Law, 230-231.

³⁸ Garbriel Hallevy, The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - From Science Fiction to Legal Social Control, 185.

³⁹ Ibid., 184.

⁴⁰ State v. Kaiser, 918 P.2d 629, Kan. (1996).

⁴¹ Joshua Dressler, Cases and Materials on Criminal Law, 126.

กระทำครบองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน ความผิดทางอาญาจะถูกกำหนดขึ้น⁴² หากกลับมาพิจารณาปัญญาประดิษฐ์แล้ว หากปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการเติมเต็มองค์ประกอบทั้ง 2 ประการได้ ปัญญาประดิษฐ์ก็就会被กำหนดความรับผิดทางอาญา ปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถเติมเต็มองค์ประกอบทั้ง 2 ประการได้นั้น คือ ปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูง⁴³ เพราะปัญญาประดิษฐ์ขั้นปกติอาจจะไม่มีความสามารถในการรู้องค์ประกอบภายนอกของการกระทำผิดและไม่มีความต้องการให้การกระทำผิดเกิดขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันระบบปัญญาประดิษฐ์ยังมีความเรียบง่ายและไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะกระทำผิดได้เอง⁴⁴ ด้วยเหตุนี้ปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถกระทำผิดได้นั้นคือ ปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูงเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามในอนาคตระบบปัญญาประดิษฐ์ย่อมพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูงได้ ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์จึงควรได้รับการกำหนดขึ้น⁴⁵

การเติมเต็มขององค์ประกอบภายนอกของความผิดของปัญญาประดิษฐ์สามารถกระทำได้⁴⁶ ตราบเท่าที่ปัญญาประดิษฐ์ควบคุมเครื่องจักรที่เคลื่อนไหวในส่วนที่มันสามารถเคลื่อนไหวได้เอง ดังนั้นเมื่อหุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ได้เปิดใช้งานด้วยตัวมันเอง หรือการเคลื่อนไหวแขนกลไฮดรอลิก สิ่งนี้อาจถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำได้ เพราะเป็นการเคลื่อนไหวจนกลายเป็นการกระทำแล้ว และถ้าหากฐานความผิดได้กำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดด้วย ปัญญาประดิษฐ์ก็จะถือว่ากระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดนั้น ๆ ตัวอย่างในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เช่น การเคลื่อนไหวโดยไฟฟ้าหรือไฮดรอลิกของหุ่นปัญญาประดิษฐ์ซึ่งตีถูกบุคคลที่อยู่ใกล้ ๆ ก็ถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในการทำร้ายร่างกาย⁴⁷

สำหรับการกระทำโดยงดเว้นการกระทำความผิด เกิดจากการละเลยไม่กระทำการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลเกิดขึ้น ในกรณีนี้ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ต้องการเคลื่อนไหวหรือกระทำทุก ๆ ครั้ง ในกรณีที่ปัญญาประดิษฐ์มีหน้าที่ที่จะต้องกระทำแต่กลับนิ่งเฉย หรือถ้าปัญญาประดิษฐ์ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งและปัญญาประดิษฐ์ล้มเหลวในการทำหน้าที่นั้น การนิ่งเฉยหรือไม่กระทำการดังกล่าวถือว่าครบองค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) เพราะเป็นการละเลยหน้าที่เฉพาะที่กำหนดไว้⁴⁸

เจตนารมณ์ขององค์ประกอบภายในของความผิดอันเกิดจากการกระทำของปัญญาประดิษฐ์เป็นความท้าทายทางกฎหมายอย่างแท้จริง เจตนารมณ์ขององค์ประกอบทางด้านจิตใจของปัญญาประดิษฐ์มีความแตกต่างจากเทคโนโลยีอื่น ๆ⁴⁹ ความสามารถทางปัญญาที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ทันสมัย

⁴² Ibid.

⁴³ Rachel Charney, "Can Androids Plead Automatism - A Review of When Robots Kill: Artificial Intelligence Under the Criminal Law by Garbriel Hallevy," *University of Toronto Faculty of Law Review* 73 (Winter 2015): 70.

⁴⁴ Neil M. Richards and William Smart, "How Should the Law Think About Robots?," last modified 2013, accessed October 12, 2019, <http://www.ssrn.com/abstract=2263363/>

⁴⁵ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

⁴⁶ Ibid., 979-980.

⁴⁷ Ibid., 126.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Padhy N.P., *Artificial Intelligence and Intelligent Systems*, 14.

ไม่ใช่ประเด็นสำคัญในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่สัตว์บางตัวอาจมีได้ แต่อย่างไรก็ตามความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา⁵⁰ ความต้องการทางจิตใจอย่างเดียวเป็นสิ่งที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาได้ นั่นก็คือ การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก เจตนา และความประมาท เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อกำหนดในการกระทำความผิดต่าง ๆ⁵¹

การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ถูกนิยามว่าเป็นการรับสัญญาณทางประสาทสัมผัสของข้อมูลความจริง และความเข้าใจในข้อมูลนั้น⁵² มนุษย์สามารถเข้าใจถึงข้อมูลที่ได้รับจาก ตา หู มือ เป็นต้น โดยการใช้สมองวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ส่วนปัญญาประดิษฐ์เองก็พัฒนาโดยการเลียนแบบกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ ซึ่งกระบวนการทั้งของมนุษย์และของปัญญาประดิษฐ์นี้ไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด⁵³

เจตนาพิเศษเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดขององค์ประกอบภายใน⁵⁴ เจตนาพิเศษเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในเหตุการณ์ที่แท้จริงจะเกิดขึ้น เจตนาพิเศษไม่ได้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของมนุษย์โดยทั่วไป เพราะมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ต่างจากปัญญาประดิษฐ์ที่ถูกโปรแกรมไว้ให้มีจุดประสงค์ในการทำงาน และการดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นี้เอง คือ เจตนาเฉพาะ⁵⁵

สิ่งหนึ่งที่อาจยืนยันได้ว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถเลียนแบบความรู้สึกของมนุษย์ได้ แม้แต่ซอฟต์แวร์ขั้นสูงที่สุดก็ไม่สามารถทำได้เช่นกัน ความรู้สึกนั้นคือ ความรัก ความเกลียดชัง ความอิจฉา และอื่น ๆ อีกมากมาย⁵⁶ สิ่งนี้อาจจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องในความสัมพันธ์ต่อเทคโนโลยียุคศตวรรษที่ 21 ความรู้สึกดังกล่าวมีความจำเป็นในการกระทำความผิดฐานต่าง ๆ เพราะฐานความผิดส่วนใหญ่ต้องมีการรับรู้องค์ประกอบภายนอกของการกระทำผิด⁵⁷ ดังนั้นหากปัญญาประดิษฐ์รับรู้องค์ประกอบภายนอกของความผิด ปัญญาประดิษฐ์ก็มีความผิดได้ในฐานความผิดส่วนน้อย นอกจากต้องการรับรู้องค์ประกอบภายนอกแล้ว ความผิดนั้นต้องการเจตนาพิเศษเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ ปัญญาประดิษฐ์จะมีความผิดได้จะต้องรับรู้องค์ประกอบภายนอกของความผิดและมีเจตนาพิเศษ ในฐานความผิดจำนวนน้อยมาก ๆ ที่ต้องการความรู้สึกบางอย่างที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถมีได้

⁵⁰ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 126.

⁵¹ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 185.

⁵² William James, *The Principles of Psychology* (n.p.: N.P., 1890), 221.

⁵³ Daniel C. Dennett, *Evolution, Error and Intentionality, the Foundations of Artificial Intelligence* (UK: Cambridge University Press, 2006), 190.

⁵⁴ Robert Batey, "Judicial Exploration of Mens Rea Confusion at Common Law and Under the Model Penal Code," *Georgia State University Law Review* 18, no. 2 (Winter 2001): 380-414.

⁵⁵ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 189.

⁵⁶ David Levy, "The Ethical Treatment of Artificially Conscious Robots," *International Journal of Social Robotics* 1, no. 3 (August 2009): 215.

⁵⁷ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 157.

เช่น อาชญากรรมจากการแบ่งแยกสีผิว เชื้อชาติ หรืออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง อาชญากรรมเช่นนี้ ปัญญาประดิษฐ์ไม่อาจถูกกำหนดให้เป็นผู้กระทำได้ เพราะปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้มีความรู้สึกดังกล่าวดังที่เฉพาะในมนุษย์เท่านั้น⁵⁸

เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์มีความรับผิดชอบโดยตรงเช่นเดียวกับมนุษย์ได้ ปัญญาประดิษฐ์จึงได้รับการยกเว้นความผิดเช่นเดียวกับมนุษย์ได้เช่นกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละลักษณะกรณี เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำโดยจำเป็น การกระทำเพราะเหตุจำเป็นซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับการได้รับไวรัสเข้าสู่ระบบ⁵⁹ การกระทำไปเพราะเหตุวิกลจริตซึ่งเปรียบเสมือนความสัมพันธ์ของกระบวนการทำงานปัญญาประดิษฐ์ชำรุด⁶⁰ หรือเป็นเด็กของมนุษย์ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับกระบวนการของปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์การกระทำที่ได้รับการอนุญาต (เช่นเดียวกับมนุษย์รู้ว่าอะไรถูก) และการวิเคราะห์การกระทำที่ต้องห้าม (เช่นเดียวกับมนุษย์รู้ว่าอะไรผิด)⁶¹ เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์ตามทฤษฎีความรับผิดชอบโดยตรงไม่มีความแตกต่างจากความรับผิดชอบทางอาญาของมนุษย์ เพราะมันเป็นความรับผิดชอบทางอาญาที่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เหมือนกันและได้รับการตรวจสอบไปในทางเดียวกัน⁶²

4. สรุปผล

ตามทีในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามาก จนถึงขนาดสร้างปัญญาประดิษฐ์ขึ้นมาได้เกือบเสมือนหนึ่งกับมนุษย์หรือที่เรียกว่า ปัญญาประดิษฐ์ และมนุษย์ก็ตระหนักได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์อาจเป็นอันตราย (Harm) ต่อมนุษย์ได้ เช่นนั้นแล้วมนุษย์จึงเห็นควรกำหนดความรับผิดชอบแก่ปัญญาประดิษฐ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ เช่น โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งาน จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่าปัญญาประดิษฐ์มีความรับผิดชอบได้ 3 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบการกระทำความผิดผ่านความรับผิดชอบอื่น ๆ โดยโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานเป็นผู้กระทำ ความผิดโดยอ้อม ส่วนปัญญาประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือในการกระทำผิด

2) รูปแบบความรับผิดชอบตามธรรมชาติที่น่าจะเป็นไปได้ โดยโปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้โปรแกรมหรือใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์ให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิดก็ได้ แต่ปัญญาประดิษฐ์กลับไปกระทำการอีกอย่างหนึ่ง ประการแรก กรณีที่ได้โปรแกรมหรือใช้งานปัญญาประดิษฐ์โดยทั่วไป

⁵⁸ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 189.

⁵⁹ Joshua Dressler, *Cases and Materials on Criminal Law*, 616-622.

⁶⁰ Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 191.

⁶¹ Tang Howe Hing and Musa Mailah, "Simulator for Control of Autonomous Nonholonomic Wheeled Robot," *Journal of Applied Sciences* (December 2008): 2536.

⁶² Gabriel Hallevy, *The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, 193.

ไม่ได้เจตนาจะก่อให้เกิดปัญญาประดิษฐ์กระทำความผิด แต่ละเลยหรือบกพร่องในการพิจารณาการโปรแกรมหรือใช้งานปัญญาประดิษฐ์ให้เหมาะสมโดยไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร แล้วปัญญาประดิษฐ์กลับกระทำความผิดอาญา โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานมีความผิดจากการกระทำโดยประมาท หากบทบัญญัติในความผิดนั้นกำหนดให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาท ประการที่สอง โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานได้โปรแกรมหรือใช้งานปัญญาประดิษฐ์ให้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเจตนา แต่ปัญญาประดิษฐ์กลับกระทำความผิดอย่างอื่นแทน โปรแกรมเมอร์หรือผู้ใช้งานต้องมีความผิดในการกระทำความผิดอย่างอื่นของปัญญาประดิษฐ์ด้วย

3) รูปแบบความรับผิดโดยตรง ปัญญาประดิษฐ์ต้องมีความรับผิดโดยตรงจากการกระทำความผิดของตน หากพิสูจน์ได้ว่าปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำครบทั้งองค์ประกอบภายนอก (Actus Reus) และองค์ประกอบภายใน (Mens Rea)

References

- Batey, Robert. "Judicial Exploration of Mens Rea Confusion at Common Law and Under the Model Penal Code." *Georgia State University Law Review* 18, no. 2 (Winter 2001): 380-414.
- Boucq, Isabelle. "Robots for Business." Last modified 2019. Accessed October 7, 2019. <http://www.Atelier-us.com/emerging-technologies/article/robots-for-business/>
- Capps, Chris. "Thinking" Supercomputer Now Conscious as a Cat." Last modified 2010. Accessed October 12, 2019. http://www.unexplainable.net/artman/publish/article_14423.shtml/
- Charney, Rachel. "Can Androids Plead Automatism - A Review of When Robots Kill: Artificial Intelligence Under the Criminal Law by Gabriel Hallevy." *University of Toronto Faculty of Law Review* 73 (Winter 2015): 70.
- Cross, George R., and Cary G. Debessonet. "An Artificial Intelligence Application in the Lae: CCLIPS, A Computer Program that Processes Legal Information." *Berkeley Technology Law Journal*, no. 1 (1986): 329.
- Dennett, Daniel C. *Evolution, Error and Intentionality, the Foundations of Artificial Intelligence*. UK: Cambridge University Press, 2006.
- Dressler, Joshua. *Cases and Materials on Criminal Law*. 7th ed. Minnesota: West Academic, 2007.
- Fine, Robert P., and Gary M. Cohen. *Is Criminal Negligence a Defensible Basis for Criminal Liability ?*. n.p.: N.P., 1966.

-
- Hallevy, Gabriel. "The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control." *Akon Law Journal* (March 2016): 178.
- Hing, Tang Howe, and Musa Mailah. "Simulator for Control of Autonomous Nonholonomic Wheeled Robot." *Journal of Applied Sciences* (December 2008): 2536.
- Lacey, Nicola, and Celia Wells. *Reconstructing Criminal Law - Critical Perspectives on Crime and the Criminal Process*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1998.
- Levy, David. "The Ethical Treatment of Artificially Conscious Robots." *International Journal of Social Robotics* 1, no. 3 (August 2009): 215.
- Mathew, Hale. *Historia Placitorum Coronae*. n.p.: N.P., 1736.
- Mill, John Stuart. *On Liberty*. New York: Springer - Verlag Berlin Helderger, 1859.
- N.P., Padhy. *Artificial Intelligence and Intelligent Systems*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Richards, Neil M., and William Smart. "How Should the Law Think about Robots ?." Last modified 2013. Accessed October 12, 2019. <http://www.ssrn.com/abstract=2263363/>
- Schank, Roger C. "What Is AI, Anyway ?." *AI Mag* (Winter 1987): 59.
- Solum, Lawrence B. "Legal Personhood for Artificial Intelligences." *North Carolina Law Review* 70, no. 4 (1992): 1231.
- Weng, Yueh-Hsuan, Chien-Hsun Chen, and Chuen-Tsai Sun. "Toward the Human - Robot Co-existence Society: On Safty Intelligence for Next Generatioan Robots." *International Journal of Social Robotics*, no. 1 (2009): 273.